

Hajygoňak mukamy

Category: Aýdym-saz sungaty, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Hajygoňak mukamy TÜRKMEN AÝDYM SAZ SUNGATYNYŇ ROWAÝATLARYNDAN

●Hajygoňak mukamy

Hywanyň hökümdary Allaguly han köplenç öz Türkmenleriniň üstüne çapawulçylyk edipdir. Bir çapawulçylykda bolsa, onuň leşgeri tutuş bir obany diýen ýaly sürüp hanyň hüzürine eltýär. Han leşgeriň tutuş bir obany sürüp getirmegi aýratyn bir sebäbi bardy. Olar Hajy sazandanyň obasynyň adamlarydy. Allaguly han hajy sazandany öňem üç gezek köşgüne çagyryp, han sazandasy bolmagyny towakga edip, köp ýalbarypdy. Emma Hajy sazanda boýun bolmady. Ummasyz halat-serpaý hüdürledi. Şonda-da Hajy köşk sazandasy bolmakdan ýüz öwürdi.

Ynha, bu gezek bolsa Allaguly han "ederini bilendirin" diýip, içini gepledýärdi. Şonuň üçin arz sorayan jaýyna Hajy sazandaň girenini göreninden tagtda oturan ýerinden arkan gaýyşyp, jakgyldap güldi. Onuň gülküsi bütin köşgi ýañlandyrdy.

-- Ýeri, Hajy ýeser! Ýagdaýlar niçik?

-- Erbet däl Han.

--

Yogsada, sen ol saraýdaky ýesirleri gördüňmi? Olar seň ildeşleriňä däl-dir-dä ?

-- Howwa, Han, şolar-a meniň ildeşlerim.

-- Bilýän bolsaň, Hajy ýeser, gel egri oturup, dogry gepleşeli. Bary-bir sen näçe ýeser bolsaňam, şu gezeg-ä otulan bolsaň gerek. Aýratyn seň obaň ulydan-kiçe sürülmeginiň sebäbine gözüň ýetýän gerek.

--

Hawa, düşünyän han, bu wagşylygy sen meni amana getirjek bolup edensiň.

-- Ony bildiň, sazanda, hany indi amana gelmän-em bir gör, ildeşleň baryny dara atyp taşlaýyn. Hajy sazanda ýüzüni esli aşak salyp durdy. Ahyry ulydan demini alyp gürlledi.

-- Bolýa, han, men seň köşgünde üç ýyl sazanda bolup bereýin.

-- Baý-bow üç ýyldanam bir zat bolarmy?!

-- Bar baş ýyl bolsun han.

-- Ýok, az bolýar, maňa hemişelik gerek.

--

Gel, onda bir zat edeli, bendeleri häziriň özünde boşat, onsoň men saňa ýedi ýyl hyzmat edeýin. 7 ýyla çenlem bir sazanda şägirt ýetişdirip bereýin. Ine, han, meň gutarnykly jogabym.

Allaguly han esli salym duňuz diňini salyp oturdy. Onsoň başyny galdyrdy-da sypaýy gepledi:

-- Ynha, bu şertiň bilen ylalaşýan. 7 ýyl köşkde sazanda bolsaň, şol möhletiniň içinde-de, bir şägirt ýetişdirip berseň, maňa bolýar. Şertiň Kabul Hajy sazanda.

***

Bir gün Allaguly han ir ikindinler ,ýaňy garaňky gatlaşanda ukudan oýandy. Bimahal ýatyp, bimahal turany üçinemi, ýa-da şeraby aşa köp içeni üçinmi, garaz hanyň haly teňdi. Ýüzünden gar ýagýardy. Hanyň keýpini, onuň daşyna hozanak bolýardylar.

Öňüne çay getirildi. Han "Ýok ediň" diýen manyda elini salgady. Gyzlar öňünde oýnap başlady. Han birneme imrijek ýaly etdi-de, olara-da "ýok bolsun" diýip, elini salgady. Hyzmatkärler näme etjeklerini bilmän elewreşdiler. Allaguly han, agzyny ýokaryk tutup yzly-yzyna pallady. Onsoň hyzmatkärlerine gözünü agdaryp seretdi-de, elini dutar kakýan ýaly hereketlendirdi. Şo bada Hajy sazanda häzir boldy. Sazanda dutaryny düzüp, çalyp başlady. Kaşaň köşkde dutaryň sesi has güýçli ýaňlanyp gümmürdedi. Esli salym çalansoň han elini salgap sazandany saklady:

--

Hany, sazanda, bu çalyň sazlaňy men öňem ýüz gezek eşidim. Tä

zesini çal, täzesini ! heniz eşmedik sazlamdan, düşündiňmi ?
Sazanda dutaryň gulagyny towlap, has belent heňlere tutdurdy. Han ýene-de elini salgady. Dutaryň sesi tapba ýatdy.

-- Hajy ýeser, sen ýesersireme-de meň diýýän sazymy çal !

-- Syzyň diýýäniňiz haýsy sazdyr hökümdar ? Adyny aýdyň ahyry.

-- Ynha men ýaňy ýatyrkam gulagyma bir owaz geldi. Ana, şol owaz iňňän şirin owaz ekeni. Ana, şony çalyň ber maňa, Hajy ýeser! Düşündiňmi?...

-- O nä owazdyr hökümdarym ?

Han zöwwe ýerinden galyp heňkirdi:

-- Şony bilmesen, sendenem bir sazanda bolarmy ?

Hanyň dikdüşdüligini edip, gazaba münendigini gören sazanda eşidilmedik owazlary gözläp, gör, nirelere tutdyryp barýardy. çalyň otursyna hanyň ýüzüne-de göz aýlaýardy. Hanyň ýüzi käte ýagtylajak ýaly edýärdi-de, ýene-de öňkidenem beter çytylýardy.

-- Bes et! Jellat.

Eli aýpaltaly,
ýüzi gara örtükli iki sany mahluk gelip, hanyň önünde tukga ýatdy.

-- Hajy ýeseriň kellesini alyň !

Senden sazanda bolmaz ! Barybir möhleti dolansoň gitjekmiş. başga ýerik baryp bir saz çalmasyn. Kesiň başyny!

Jellatlar dikelip, Hajy sazandanyň hersi bir gapdalyna geçdi-de, aýpaltalaryny ýokara galdyryp, buýruga garaşdylar.

-- Hajy ýeser, iň soňki sözüňi aýt! Onsoň...

--

Aýtsam, han, bi ýerde, kelle alar ýaly, meň günäm name ? şoni
bir ilki aýat...
Yaňky çalan sazymy sen hiç haçanam eşiden dälşiň.
Mende nä günä bar ?

-- Sen ukuda ýatyrkam gulagyma gelen owazy çalyň bilmediň. Ine, seň günäň, düşündiňmi?

-- Onda han, gel ikimiz bir zady şertleşeli.

-- Aýt şertiň bolsa tizräk!

-- Aýtsam han, sen maňa ýekeje gije pyruja ber. Ertesi

seň diýýän sazyňy çalyp
bilmesem, onsoň meniň kellämi alay. Nähilli görýän?
-- Bolýa, men saňa ertire çenle möhlet berýärim.

Ana, şol pyruja berlen gije sazanda öz şägirdi bilen bir saz döredipdir. Ol saz hem pajygaly, hem buýsançly, hem begençli, hem gynançly saz bolupdyr. Ertesi Hajy sazanda Allaguly hana şol sazy çalyp beripdir. Bolsa-da sazandanyň bir gijede döreden täsin sazy hany haýran galdyrýar. Ýöne Allaguly han namartlyk edipdir.

-- Meň köşgümden başga şular ýaly ajaýyp saz ýaňlanmasyn—diýip, Hajy sazandanyň barmaklaryny kesipdir. Şondan soňra, Hajy saz çalyp bilmändir. Ýöne onuň hanyň gazaby astynda döreden sazyny şägirdi ile ýaýradypdyr. Özem sazandany adyna hem onuň maýyllygyna baglanyşdyryp, ol saza, “ HAJYGOLAK “ diýip at dakypdyr.

Allaberdi DURDYÝEW,

Saz öwreniji.

Gaýtadan düzen: Arne GOLI,

Taryh ylymlarynyň kandidaty. Aýdym-saz sungaty